

ואליבא דרבי אלעזר מתרץ לה רב אשי הכי:
נכרי ונכרית — הן והיסטן.

עבודה זרה ומשמשיה — לא הן ולא היסטן. [שאף עבודה זרה עצמה אינה מטמאה במשא, וכל שכן בהיסטן].

רבי עקיבא אומר: נכרי ונכרית הן והיסטן. עבודה זרה היא ולא היסטה. [דעבודה זרה מטמאה במשא ולא בהיסט. וכן לא באבן מסמא, שדין אחד להם].

משמשיה לא הן ולא היסטן.

ומקשינן אדרב אשי:

עבודה זרה — בשלמא אחרים שהסיטו אותה משכחת לה.

אלא, היא שהסיטה אחרים — היכי משכחת לה? כיצד יתכן שהעבודה זרה תסיט דבר אחר.

ומתצינן: אמר רמי בריה דרב ייבא: משכחת לה כדתנן במסכת זבים:

אם היה נמצא הזב בכף מאזנים אחת. וכנגדו אוכלין ומשקין מוטלין בכף המאזנים השניה:

הרי אם ברע הזב, שירדה הכף שבה נמצא הזב ועלתה כנגדה הכף שבה האוכלין ומשקין — טמאין האוכלין והמשקין משום טומאת היסט, שהרי היסטן הזב.

ובכי האי גוונא משכחת לה בעבודה זרה, שהיתה בכף מאזנים, והכריעה כובדה את

הכף, ובכך "הסיטה" את הדבר המוטל על הכף השניה.

וממשיכה המשנה: ואם ברעו הן, שהכריע 19-ב כובדם של האוכלין והמשקין את כף המאזנים ונשאו הן את הזב הנמצא בכף השניה — הרי הן טהורין. לפי שדבר טהור המסיט את הטומאה אינו נטמא. לפי שלא נאמרה טומאת משא אלא רק באדם הנושא.

וגם משום משכב ומושב אין לטמאם [אף דבאופן שכזה לכאורה הוא בכלל משכב ומושב, שהרי הזב כאילו נשען עליהם], לפי שהם אינם מיוחדים למשכב ומושב.

כמאן אזלא הא דתניא: כל הטמאות המסיטות את האחרים, טהורות [הללו שהוסטן] הויז מהיסטו של זב, שחידשה בו תורה שהוא מטמא את הדבר שהוא מסיט, שלא מצינו לו חבר בכל התורה כולה בשאר טומאות.

לימא דלא כרבי עקיבא? דאי כרבי עקיבא איבא נמי עבודה זרה שמטמאה בהיסט [לאוקימתא דרב אשי].

ודחינן: אפילו תימא רבי עקיבא. תנא בכרייתא זב וכל דדמי ליה, שעבודה זרה אף היא בכלל זב, שהרי מנדה ילפינן לה שתטמא בהיסט, ונדה היינו זב.

בעי רב חמא בר גוריא: עבודה זרה המורכבת מחוליות שנתפרקה האם ישנה לאברים, שכל אבר ואבר ממנה יטמא בפני עצמו, או אינה לאברים? (1)

שנשתברה פשיטא דטהורה. והוכיחו תו' בד"ה

1. דוקא בע"ז של חוליות מיבעיא ליה, אבל ע"ז

ואילימא לענין איסורא, ליאסר בהנאה? הא פשיטא דאסורה. דלא יהא אלא כמו "זכוב בעל עקרון", שהוא שם עבודה זרה קטנה כזכוב?

דתניא: כתיב "וישימו להם בעל ברית [שם העבודה זרה] לאלהים" זה זכוב בעל עקרון!

מלמד, שכל אחד ואחד עשה דמות יראתו, ומניחה בתוך כיסו. כיון שזוכרה מוציאה מתוך כיסו, ומחבקה ומנשקה. ועל כן קראה הכתוב "בעל ברית" לשון ברית אהבה וחבה. (2)

הרי, שישנה עבודה זרה פחותה מכזית, ואם כן ודאי שהיא אסורה בהנאה.

אלא האיבעיא היא לענין טומאה. האם עבודה זרה שהיא פחותה מכזית מטמאה — מאי?

מי אמרין כיון דעבודה זרה איתקש לשרץ, מה שרץ מטמא בכעדשה אף עבודה זרה נמי בכעדשה.

או דילמא, הא איתקש נמי למת [כדלקמן]. מה מת מטמא דוקא בכזית אף עבודה זרה בכזית?

אמר רב אויא ואיתימא רבה בר עולא: תא שמע שהוקשה למת ודינה הוא בכזית מהא דתניא:

עבודה זרה פחותה שהיא מכזית — אין בה טומאה כל עיקר.

ומבארין: היכא דהדיוט יכול להחזירה שאין צריך אומן לכך לא תיבעי לך, דכמאן דמחברת שכאילו מחוברת דמי.

כי תיבעי לך, היכא דאין הדיוט יכול להחזירה — מאי?

וצדדי הספק הם:

מי אמרין כיון דאין הדיוט יכול להחזירה — כמאן דמתברא דמי, כאילו היא שבורה ובטלה מעבודה זרה.

או דילמא הא לא מחסרא. שכל חלקיה נמצאין, והרי היא כאילו מחוברת?

ואיכא דבעי לה להך גיסא:

היכא דאין הדיוט יכול להחזירה — לא תיבעי לך, דודאי כמאן דמתברא דמי.

כי תיבעי לך היכא דהדיוט יכול להחזירה — מאי?

מי אמרין כיון דהדיוט יכול להחזירה כמאן דמחברא דמי.

או דילמא השתא מיהא קשלפה ושריא, עתה היא מפורקת לחלקים.

ומסקינן: תיקו!

בעי רב אחדבוי בר אמי: עבודה זרה שלימה שהיא פחותה מכזית — מהו?

מתקיף לה רב יוסף: למאי נפקא מינה?

לפותא פשיטא לגמ' כן.

2. ובתוד"ה וישימו, כתבו, דמדקראה בעל ברית

ע"ז, דאין זה מצד ילפותא מנדה [שהרי באי אפשר להחזירה אפילו ע"י אומן דומה ממש לנדה. עיין הערה 7 לעיל בע"א] אלא בלאו

דכל ההיקשים לנדה ולמת אינם כתובים בתורה אלא בנביאים. וההיקש לשרץ מ"שקץ תשקצנו" אף הוא אסמכתא בעלמא, דשקץ אינו לשון שרץ, אלא הוא כינוי שם גנאי הוא.

וכשיש לפנינו הברירה בין קולא וחומרא במילי דרבנן — לקולא מקשינן, לחומרא לא מקשינן.

מתניתין:

מנין לספינה שהיא טהורה? שאינה מקבלת טומאה שנאמר: "דרך אניה בלב ים". ודרשינן מכאן שהאניה הרי היא כים, שאינו מקבל טומאה.

גמרא:

ומבארין את הילפותא דמתניתין מהפסוק: מאי קמשמע לן קרא? והרי פשיטא שאניה בלב ים היא?

אלא, הא קמשמע לן: שאניה דינה כים — מזה ים טהור אף ספינה טהורה.

תניא: חנניה אומר: נלמדה לספינה שהיא טהורה משק, (3) שהרי ספינה כלי עץ היא, וכלי עץ איתקש לשק, דכתיב "מכל כלי עץ או בגד או עור או שק".

שנאמר "וישלך את עפרה" של העבודה זרה] על קבר בני העם".

הוקשה עבודה זרה לקבר המת, כדי ללמדך: מה מת מטמא בכזית — אף עבודה זרה מטמאת בכזית.

והוינן בה: ורבנן, למאי הלכתא, דהיינו: מנין לרבנן לדרוש דוקא לקולא ולומר כי לדעתם מה דאיתקש עבודה זרה לשרץ הוא לקולא, ללמד דלא מטמא במשא, כדפליגי לעיל אדרבי עקיבא וילפי משרץ דאינה מטמאה במשא [אליבא דרבי אלעזר].

וכמו כן מנין להם שמה שעבודה זרה איתקש לנדה הוא לקולא, ללמד דאינה מטמאה לאברין, כדאמרינן לעיל [פב ב].

וכמו כן מנין להם כי זה שלמת איתקש בא ללמד לקולא, דלא מטמא בכעדשה.

אימא איפכא, דלחומרא נקיש, ונדרוש כך:

למאי הלכתא אקשה רחמנא עבודה זרה לשרץ — לטמויי בכעדשה.

לנדה הקישה הכתוב — לטמויי באבן מסמא [וכל שכן במשא].

וכמו כן אקשה רחמנא למת — לטמויי באהל.

ומתצינן: טומאת עבודה זרה דרבנן היא,

לקמן פד, א הערה 2] ומ"מ ספינה אינה מטמאה במדרס הואיל ואינה מיוחדת למדרס, שעיקרה עשויה להעברת סחורות ואומרים ליושב בה "עמוד ונעשה מלאכתנו", תוד"ה נלמדנה.

ובמנחות לא, א כתבו התו' בד"ה שידה, דאפילו ספינה שעשויה להעביר בני אדם לא

משמע שכרתו להן ברית להיות כל שעה אצלם ומכאן למדנו שהיתה קטנה כזבוב ולא רק שהיה לה דמות זבוב.

3. זה אמור רק לענין טומאת מגע, אבל לענין טומאת מדרס אין צריך להיות דומה לשק [עיין

למאן דאמר בעינן מיטלטלת מלא וריקן, הא נמי מיטלטלת מלא וריקן.

דאמר רבי חנינא בר עקיבא: מפני מה אמרו ספינת הירדן טמאה? מפני שטוענים אותה ביבשה ומורידין אותה למים, והרי היא מיטלטלת אף כשהיא מלאה.

אמר רבי יהודה אמר רב: לעולם אל ימנע אדם את עצמו מבית המדרש ואפילו שעה אחת. שהרי כמה שנים נשנית משנה זו דמסכת כלים דספינת הירדן טמאה בבית המדרש, ולא נתגלה מעמה מדוע שונה היא מכל ספינה. עד שבא רבי חנינא בן עקיבא, ופירשה.

אמר רבי יונתן: לעולם אל ימנע אדם עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפילו בשעת מיתה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל", ודרשינן: אפילו בשעת מיתה תהא עוסק בתורה!

אמר ריש לקיש: אין דברי תורה מתקיימין אלא כמי שממית עצמו עליה, שנאמר "זאת התורה אדם כי ימות באהל". [וכתב החזון איש באגרותיו [א ג], שהמיתה האמורה כאן היא: הריגת החיים השיטחיים. שהמתה הזאת היא היוצרת את החיים האמיתיים].

אמר רבא: ולחנניא, דאמר ספינה א-ת9 המיטלטלת טמאה, אפילו אם היא כל כך גדולה עד שאינה מיטלטלת אלא ע"י

ודרשינן: מה שק מיטלטל בין כשהוא מלא ובין כשהוא ריקן, אף כל האמור באותו פסוק אינו מקבל טומאה אלא אם כן הוא מיטלטל מלא וריקן. לאפוקי להוציא ספינה, דאינה מיטלטלת מלא וריקן, שהרי אי אפשר לטלטלה כשהיא מלאה מחמת גודלה.⁽⁴⁾

ומבארין: מאי בינייהו דתנא דמתניתין וחנוני?

איכא בינייהו: ספינה של חרס, שלא הוקשה לשק, והיא אינה כתובה באותו פסוק.

מאן דאמר דילפינן לספינה שהיא טהורה מ"אניה בלב ים", הא ספינה של חרס נמי בלב ים היא, וטהורה.

ואילו למאן דאמר משום שהיא כשק, הרי דוקא הנך דכתיבי גבי שק כגון כלי או ספינה העשויים עץ, אמרינן דאי מיטלטלת מלא וריקן, אין, אז היא מקבלת טומאה אי לא, לא.

אבל ספינה של חרס, דלא כתיבא גבי שק, הרי אע"ג דאינה מיטלטלת מלא וריקן נמי היא טמאה.

אי נמי איכא בינייהו: ספינת הירדן, שהיא קטנה [לפי שהנהר קטן].

למאן דאמר "אניה בלב ים", הא נמי אניה בלב ים היא [ו"ים" לאו דוקא, אלא אף נהר בכלל זה].

4. ומה שמיטלטלת בים לא נחשב טלטול כיון דעיקר הילוכה מחמת המים, תוד"ה לאפוקי.

מטמאה מדרס, כיון שהשיבה בה אינה אלא כדי לעבור את הים לא נחשב כעשוי לשיבה.